

افغانستان آزاد – آزاد افغانستان

AA-AA

چو کشور نباشد تن من مباد بدین بوم و بر زنده یک تن مباد
همه سر به سر تن به کشتن دهیم از آن به که کشور به دشمن دهیم

www.afgazad.com

afgazad@gmail.com

Economic

اقتصادی

والنتین کاتاسانوف*

برگردان از: ا. م. شیری

۰۴ دسمبر ۲۰۱۵

حرکت سیل پول در جهت مخالف در جهان

از زمانی که لنین تفوق صدور سرمایه بر صدور کالا را به مثابه یکی از علائم مراحل توسعه سرمایه داری معاصر خود تبیین کرد، صد سال می گذرد. این روند در طول همه این مدت ادامه دارد. صدور سرمایه از متن کشورهای پیشرفته سرمایه داری به مناطق پیرامونی دنیای سرمایه داری- در آغاز قرن بیستم، به مستعمرات و نیمه مستعمرات و در دهه های اخیر از منطقه «میلیاردرهای طلائی» به کشورهای به اصطلاح در حال توسعه، به کشورهای موسوم به «دارای اقتصاد در حال گذار» یا سوسیالیستی سابق انجام می گیرد.

صدور سرمایه به «پیرامون» زمینه حل مشکل انباشت آن را در اقتصاد کشورهای توسعه یافته و همچنین، حفظ نرخ بازدهی مطلوب را فراهم ساخت. و کشورهای «میلیاردرهای طلائی» به حساب صدور سرمایه از درآمد سرمایه گذاری (سود سهام و بهره) بهره مند شدند و به دولتهای رانتهی تبدیل گردیدند.

موج اول جهانی سازی اقتصادی و مالی («بین المللی کردن زندگی اقتصادی») در اوایل قرن بیستم جهان را فراگرفت. این، گسترش بی سابقه صدور سرمایه از یک گروه کوچک کشورهای امپریالیستی (انگلستان، فرانسه، بلجیم، المان، امریکا و دو سه کشور دیگر) به کشورهای مستعمره، نیمه مستعمره و وابسته، از جمله به روسیه بود. جنگهای جهانی اول و دوم بین موج اول و موج دوم جهانی سازی اقتصادی و مالی فاصله انداخت. موج دوم در سالهای ۸۰-۹۰ (هشتاد- نود) سده بیستم شروع شد. نابودی نظام سوسیالیستی جهانی که همیشه یک حریم ممنوعه برای سرمایه بود، به آن تکان داد و سرزمینهای وسیع تری را تصرف نمود. اما این تصرف زمان زیادی دوام نیافت. موج دوم جهانی سازی امروز فروخوابیده و فشار در «دیگ» سرمایه داری جهانی به طور دم افزونی افزایش می یابد. شروع افت سرعت، و سپس، توقف حرکت سرمایه از منطقه «میلیاردرهای طلائی» به پیرامون و حتی تغییر حرکت سیل سرمایه در جهت مخالف نشانه مهم آن است.

آخرین آمارهای منتشره این مدعا را تأیید می کنند. به منظور درک روندهای جهانی از نظر ما نه تنها توجه به مجموع ارقام ناخالص جریان ورود و خروج سرمایه، حتی ارقام خالص ورود یا خروج آن، یعنی، تمرکز توجه روی توازن حرکت دو سویه سرمایه بین کشورها و گروه کشورها بسیار مهم است.

پانز سال ۲۰۱۵ (دو هزار و پانزده)، مؤسسه مالی بین المللی (مؤسسه مشترک بزرگترین بانکهای خصوصی کشورهای توسعه یافته برای بررسی اعتبارات بین المللی. م.) برای اولین بار بعد از ۲۷ (بیست و هفت) سال جمع

کل سرمایه خالص خارج شده از بازارهای در حال توسعه در هشت ماه سال جاری را اعلام نمود. به عقیده کارشناسان این مؤسسه خروج سرمایه از کشورهای در حال توسعه در سال ۲۰۱۵ (دو هزار و پانزده) به طور بی سابقه ای بر ورود سرمایه به آنها برتری خواهد یافت. بر اساس پیش بینی مؤسسه مالی بین المللی، جریان ناخالص سرمایه خارجی به کشورهای در حال توسعه، امسال تا سطح ۵۴۸ میلیارد دلار کاهش می یابد که این رقم نه تنها دو برابر کمتر از سال ۲۰۱۴ (دو هزار و چهارده)، حتی کمتر از سال بحرانی ۲۰۰۸ (دو هزار و هشت) است که در آن سال به بیش از ۷۰۰ (هفتصد) میلیارد دلار بالغ گردید.

به موزات این، خروج رو به تزاید پول باشندگان از سال ۲۰۰۹ (دو هزار و نه) به رقم قابل ملاحظه یک تریلیون دلار (در سال) بالغ گردید. در نتیجه توازن در پایان سال ۲۰۱۵ (دو هزار و پانزده) منفی، ۵۴۰ (پانصد و چهل) میلیارد دلار خواهد بود. در حالی که این تعادل در سال ۲۰۱۴ (دو هزار و چهارده) نه این که کوچک، حتی مثبت، ۳۲ (سی و دو) میلیارد دلار بود.

برآورد مؤسسه مالی بین المللی با داده های آماری کشورهای مختلف انطباق دارد. بر اساس گزارش وزارت دارائی امریکا خروج سرمایه خالص از چین در مدت ۸ ماه سال جاری به بیش از ۵۰۰ (پانصد) میلیارد دلار بالغ گردید. ضمناً، این نمودار تا پایان ماه اگست به بالاترین نقطه در تاریخ خود رسید. سرمایه گذاران طی ماه آخر تابستان، ۱۴۱ (صد و چهل و یک) میلیارد و ۶۶۰ (ششصد و شصت) میلیون دلار در برابر ۱۲۴ (صد و بیست و چهار) میلیارد و ۶۲۰ (ششصد و بیست) میلیون دلار ماه جولای سرمایه از جمهور خلق چین خارج نمودند.

سایر کشورهای گروه بریکس نیز به بیماری واکیر فرار سرمایه مبتلا گشته اند. روسیه دارای سهم قابل ملاحظه ای در مجموع سرمایه خارج شده در سال ۲۰۱۵ (دو هزار و پانزده) می باشد. بر اساس پیش بینی بانک مرکزی، خروج خالص سرمایه از روسیه در سال جاری به ۸۵ (هشتاد و پنج) میلیارد دلار می رسد. وزارت توسعه اقتصادی فدراتیو روسیه حتی از رقم بالاتر- ۹۳ (نود و سه) میلیارد دلار و بانک جهانی از رقم ۱۱۳ (صد و سیزده) میلیارد دلار نام می برد. لازم به ذکر است که بر اساس گزارش بانک روسیه خروج خالص سرمایه از کشور در سال ۲۰۱۴ (دو هزار و چهارده) به ۱۵۱ (صد و پنجاه و یک) میلیارد دلار بالغ گردید.

خروج خالص سرمایه از کشورهای پیرامونی جهان سرمایه داری بعد از ۲۷ (بیست و هفت) سال برای اولین بار ثبت گردید. در سال ۱۹۸۸ (هزار و نهصد و هشتاد و هشت) فشار در «دیگ» سرمایه داری جهانی تا درجه انفجاری بالا رفته بود. از بخت صاحبان پول درست همزمان شد با آغاز نابودی نظام سوسیالیستی که مانع از انفجار «دیگ» گردید. غرب پس از گذار کشورهای اروپائی از سال دشوار ۱۹۸۸ (هزار و نهصد و هشتاد و هشت)، دو باره به صادرکننده اصلی پول تبدیل گردید. سوپاپ اطمینان «دیگ» باز شد.

مؤسسه مالی بین المللی غالباً اذعان می کند که هیچ دلیلی برای خوشبینی در سال ۲۰۱۶ (دو هزار و شانزده) نمی بیند. به باور کارشناسان این مؤسسه، آهنگ خروج خالص سرمایه از کشورهای پیرامونی جهان سرمایه داری همچنان ادامه خواهد یافت. مدیر اجرائی صندوق بین المللی پول، کریستین لاگارد نیز این پیش بینی منفی را تأیید کرد. او در این باره در اجلاس صندوق بین المللی پول و بانک جهانی در لیما در ماه اکتوبر ۲۰۱۵ (دو هزار و پانزده) سخن گفت و ملتسمانه از دولت امریکا خواست نرخ بهره بانک ذخیره فدرال را افزایش ندهد. حتی کوچکترین افزایش نرخ می تواند به چنان حرکت قدرتمند سرمایه در جهت مخالف در رودخانه پول منجر شود که هم اقتصاد جنوب فقیر و هم اقتصاد شمال غنی را ویران سازد.

تا کنون اظهار نظرات در خصوص این حادثه بزرگ بازگشت جریان سرمایه در مسیر مخالف به تشخیص علل دواری پدیده منجر گردیده است. انتظار افزایش نرخ بهره خود از سوی بانک فدرال رزرو در ماه سپتامبر که مدت زیادی عملاً در حد صفر (۰- ۲۵ / درصد) نگهداشته بود، یکی از علل اصلی آن است. افزایش نرخ بهره می تواند موجب تأمین درآمد نمادین و حفظ سرمایه های سرمایه گذاران بشود. انتظار، همانطور که معلوم است، برآورده نشد. اما سرمایه گذاران در سراسر جهان کما فی السابق به افزایش نرخ بهره بانک فدرال رزرو امیدوارند. آنها با اعتقاد راسخ به خدشه ناپذیری دلار امریکا، همچنان به خارج کردن سرمایه ها از امریکا به پناهگاههای مالی امن جهان ادامه می دهند.

نشستن به انتظار موج دوم بحران مالی که سراسر جهان را درخواهد نوردید، علت دیگر آن بود. اما سرمایه گذاران تصور می کنند، که شدت موج در منطقه «میلیاردهای طلائی» کمتر از مناطق پیرامونی خواهد بود. کاهش نرخ برابری ارزهای ملی کشورهای در حال توسعه نسبت به دلار در جنگ ارزی؛ کاهش قیمت نفت؛ بروز مشکلات در بازار بورس چین (افت شاخص های سهام در آغاز و آخر تابستان) و غیره دلایل دیگر این امر بودند. روزنامه وال استریت ژورنال با استناد به چارلز کالینس، اقتصاددان ارشد مؤسسه مالی بین المللی یادآور می شود: «عوامل محدود کننده ورد سرمایه به کشورهای در حال توسعه تقویت خواهد شد».

دیدن جنگل در پشت درختان در روند بازگشت جهانی جریان سرمایه- تحولات تکنیکی (زمینساختی. م.) در ساختار سرمایه داری امروزی و عواقب طولانی مدت گریزناپذیر آن از اهمیت فوق العاده برخوردار است. فرایند جهانی سازی به پایان رسیده است. سرمایه بر تمام جهان تسلط یافته است. سودآوری سرمایه گذاری تراز می شود. این سودآوری در متن تشدید انباشت سرمایه در جهان به صفر نزدیک می شود. نرخ بهره بانکهای برخی کشورهای «منطقه میلیاردر طلائی» نه تنها به صفر، حتی به منفی رسیده است. اکنون رخدادهای اوایل قرن بیستم تکرار می شوند. آن زمان، سرمایه مالی برای اولین بار بر تمامی بخشهای اقتصادی و ارضی جهان تسلط یافت، فشار در «دیگ» سرمایه داری جهانی بالا رفت و نتیجه انفجار آن جنگی بود که آنوقتها جنگ کبیر نامیده شد...

*پروفسور، دکتر علوم اقتصاد،

مدیر مرکز مطالعات اقتصادی «سرگنی فیودورویچ شاراپوف» روسیه

<http://www.fondsk.ru/news/2015/11/11/denezhnaja-reka-v-mire-potekla-v-obratnom-napравlenii-36676.html>

۱۲ آذر - قوس ۱۳۹۴